

PREVENCE PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Základní informace pro rodiče

Jak rozpoznat, že je vašemu dítěti ubližováno? Úmyslné a opakované fyzické nebo psychické **ubližování** slabšímu jedinci nebo skupině silnějším jedincem či skupinou jedinců je stav, který dítě samo nezvládne řešit. Toto ubližování je velice různorodé a může mít velmi mnoho podob - psychické přímé nebo nepřímé; fyzické přímé nebo nepřímé; aktivní nebo pasivní. Mezi základní typy ubližování patří slovní agrese (urážky, pomluvy, ponižování, zesměšňování), fyzická agrese (bití, týrání), příkazy, krádeže a ničení věcí, vydírání, požadavek podřizování se apod.

Zásadní rozdíl mezi škádlením a ubližováním:

škádlení je zábavou pro obě zúčastněné strany. Ubližováním se však baví jen agresor, ubližované dítě se cítí zraněné a ponížené. Hranice, která odlišuje ubližování od škádlení, bývá někdy nezřetelná. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost dítěte škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy škádlení přestává být pro jednu stranu zábavné, ale přesto pokračuje, přerůstá postupně v ubližování, které je záměrné, obvykle se opakuje, většinou probíhá dlouhodobě, útoky jsou obětem nepříjemné a projevuje se nepoměr sil.

Fáze zrodu ubližování, ve kterých může zasáhnout škola:

1. *stádium – převážně mírné psychické formy násilí*

Okrajový člen skupiny necítí dobře, je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky a vtípky, nechťejí s ním spolupracovat, apod. Tato situace je již zárodečnou podobou ubližování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Typické znaky:

- nikdo se s ním nebaví;
- ubližování není fyzického charakteru;
- začíná komunikovat s mladšími dětmi.

První fáze může přerůst do další fáze, ve které se objevuje fyzická agrese a přitvrzuje se manipulace. V této fázi útočníci na oběti odreagovávají své nepříjemné pocity, které mohou mít kteroukoli příčinu. V této fázi nemusí ubližování vypuknout. Jestliže ve třídě existují kamarádské vztahy, soudržnost a převažují pozitivní mravní hodnoty, kdy žáci mají negativní postoje k násilí a ubližování slabším, takové pokusy neuspějí. **Výchovou k těmto postojům svým dětem nejvíce pomůžete.**

2. stádium – propuká mírná fyzická agrese

V podmínkách, kdy spolu žáci tráví poměrně dost času, mají možnost vytvářet hlubší vrstevnické vztahy. Jako prostředek zvládnutí své vnitřní nejistoty nebo v situaci nudy nutkavě vymýšlejí a většinou také rychle „přitvrzují“ zábavu na úkor ubližovaného.

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou odstrkovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity - například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je nebaví. Manipulace se přitvrzuje a z počátku se objevuje převážně mírná fyzická agrese.

Typické znaky:

- drobná fyzická agrese;
- útoky na majetek;
- psychická manipulace;
- útěk do nemoci.

Dále následují další tři závažná stádia rozvíjení ubližování, které již vyžadují odborný zásah!

Jak poznat, že se to může ve škole týkat vašeho dítěte?

Dítě, kterému ubližují, o svých problémech doma obvykle nemluví. Pokud ano, je to určitě v dané situaci plus. Neříká-li ale dítě nic, mohou prožívanou situaci ve škole či při cestách do školy a ze školy naznačovat určité varovné signály.

Rodiče by si měli všimnout těchto typických znaků:

1. velmi špatná kvalita spánku,
2. za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi,
3. dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem,
4. dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo a podobně,
5. často pípají zprávy na mobilu, na které dítě úmyslně nereaguje,
6. mívá zašpiněný nebo poškozený oděv či obuv, aktovku,
7. odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy,
8. nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo),
9. jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje,
10. dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat strach,
11. dítě ztrácí chuť k jídlu,

12. dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem,
13. dítě chodí domů ze školy hladové (berou mu svačinu nebo peníze na svačinu),
14. usíná s pláčem, má neklidný spánek, může křičet ze snu, např. "Nechte mě!",
15. dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně,
16. působí smutně, nešťastně, stísněně, apaticky, mívá blízko k pláči nebo se objevují výkyvy nálad,
17. odmítá svěřit se s tím, co ho trápí,
18. dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze,
19. dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí,
20. dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům,
21. dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma,
22. své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.),
23. dítě se vyhýbá docházce do školy,
24. dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

Pokud některé z uvedených znaků u dítěte pozorujete, snažte se zjistit, jestli se skutečně něco děje. V klidu si s dítětem popovídejte a zkuste téma otevřít. Velmi často se podaří dítě rozmluvit. Pozorně mu naslouchejte.

Rozhodně byste měli být dítěti v danou chvíli oporou a situaci nezlehčovat. „Je hrozné, když už dítě promluví a rodiče to odmítají nebo mu nevěří. Řeknou třeba, vyříd' si to sám“. To není reálné. Dítě nemá šanci se ubránit. Je třeba dítěti věřit a pomoc mu. (*M. Kolář, přední odborník na dané téma*).

V případě vašeho podezření bez prodlení kontaktujte školu!

Děti umí být velmi vynalézavé a uvedená stadia počínající šikany nebývá snadné odhalit ani pro zkušené pedagogy. Spolupráce rodičů se školou je proto nezbytnou podmínkou řešení situace a zabránění vzniku rozvoje ubližování.

Zpracovala: Mgr. Ivana Vrbková, ZŠ Nižbor

Únor 2020